

СТАНОВИЩЕ от проф.д-р Маргарита Николаева Атанасова, УНСС, катедра „Човешки ресурси и социална защита“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор*' професионално направление „Икономика“; докторска програма „Политическа икономия

Автор: БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА..

Тема: Социалните трансфери- фискален натиск и социална поносимост Научен ръководител: Проф. д-р Йордан Христосков

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РЗЗ-866 от 02.03.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема Социалните трансфери- фискален натиск и социална поносимост за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Политическа икономия“. Автор на дисертационния труд е БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА . - докторант в редовна форма на обучение към катедра Икономически и политически науки с научен ръководител проф.д-р Йордан Христосков от ПУ „Пайсий Хилендарски“. Представеният комплект от материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; заповед за записване в докторантура; заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността; протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи. Докторантката е представила представила 3 (три) публикации по темата на дисертационния труд, които са в подходящи издания. Авторефератът към дисертационния труд е подготвен в оптимален обем и структура, като представя в обобщен вид основните постижения и получени резултати от изследването.

Кратки биографични данни за докторанта

Представените документи показват, че образователната подготовка на г-жа БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА в бакалавърска (бакалавърска степен по икономика) и в магистърска степен (магистърска степен по здравен мениджмънт) съчетава знания и умения за икономически и социални аспекти в развитието на институционалните системи в областта на труда, социалната защита и социалното осигуряване. Това може да се разглежда като логична основа за следващия етап от образователното ѝ развитие- от 2014 г. г-жа Ма- джурова започва своето обучение в ОНС доктор (редовна форма) в катедра Икономически и политически науки, ПУ „Пайсий Хилендарски“. Трудовият опит на докторантката е свързан с експертни и организационни дейности в социалната сфера, вкл. и в областта на наблюдението и управлението на компоненти от осигурителната система, което е ценна предпоставка за подготовката и осъществяването на дисертационното изследване. **Актуалност на тематиката**

Поставянето на темата за социалните трансфери в контекста на фискалния натиск и на социалната поносимост, изисква както способности за задълбочено познаване и разбиране на състоянието и динамиката на публичните финанси през последните години (в частност консолидираната финансова програма) така и научна смелост да се коментират задълбочаващи се проблеми със сложен (морален, социален, демографски и финансов) характер, които рядко са обект на подобна директна дисекция- вкл. засягане на потенциалните възможности за ерозия на човешкия капитал и на социалните институции с бъдещи негативни въздействия върху икономическия растеж. В условията на нарастващите дългосрочни разходи на консолидирания бюджет на страната за трансфери е необходимо да се търсят възможности за подържане на балансирана макроикономическа политика. При това е необходимо да се отчитат редица хоризонтални и вертикални измерения на взаимодействието между параметрите и политиките на социалното осигуряване и социалното подпомагане. Социалните трансфери не бива да се натоварват със свръхочаквания като средство за справяне с бедността и неравенствата, а да се разглеждат в контекста на политиките по приходите в консолидираната финансова програма, вкл. - динамиката и структурата на данъчните приходи. Във връзка с това темата на дисертационния труд се откроява като изключително актуална, защото предоставя аргументи, че отлагането на реформите в политиките за социалните трансфери създава опасност от значителен фискален натиск, който поставя на изпитание възможностите на политиката на фискална консолидация.

Методика на изследването

В увода на дисертационния труд коректно са представени както целите, задачите, предметът и обектът на изследването, така и използваните научни методи. **Основната** цел на дисертационния труд е да се разкрие природата и съдържанието на социалните трансфери и политиката на фискална консолидация, да се направят оценки на оказвания фискален натиск от страна на социалните трансфери и на социалната поносимост. За постигане на тази цел последователно и във взаимна връзка се решават редица **задачи**, които са систематизирани по следния начин: Проучване, систематизация и интерпретация на българска и чуждестранна научна литература в областта на социалните трансфери и фискалната консолидация; Класифициране на социалните трансфери и определяне архитектурата на системата; Уточняване на понятийния апарат на социалните трансфери, фискалната политика, фискалната консолидация, както и методологията за определянето им; Преглед и критичен анализ на основните теоретични концепции за фискалната политика; Разработване (подбор) на система от показатели, представящи фискалния натиск и социалната поносимост; Сравнителен анализ на политиките в тази област; Преглед, анализ и оценка на политиките на социалните трансфери за периода 2008 - 2015 г.; Интерпретация на резултатите от анализа и извеждане на основни положителни и негативни моменти от провежданите политики; Извеждане на зона на балансирано съотношение фискален натиск - социална поносимост по политики или обществено приемлив баланс; Формулиране на препоръки относно политиките на пенсионна политика, политика на пазара на труда, от гледна точка на социалните трансфери, политика в здравеопазването, политиката на социалното подпомагане. **Обект на изследването** са социалните трансфери като се прави уточнението, че тук се обхващат трансферите към домакинствата под формата на парични обезщетения, помощи и услуги, предоставяни чрез социалното осигуряване, социалното подпомагане, социалните услуги за неравностойните групи от населението и здравеопазването. **Предмет на изследването** е фискалният натиск, който социалните трансфери оказват върху консолидирания бюджет на държавата, от една страна, и поносимостта на обществото при политиката на фискална консолидация, целяща тяхното ограничаване, от друга страна. Въз основа на задълбочено разбиране на сложните връзки и взаимодействия на изследваната проблематика докторантът формулира **тезата**, че консолидация не трябва да се противопоставят, да се разглеждат като алтернативи. В процеса на изпълнение на целите и задачите на дисертационния труд се използват разнообразни изследователски методи-индуктивния и дедуктивния метод, системния, комплексния и процесния, изследване на

статистически данни и сравнителен анализ на България и Европа, емпирично изследване, дескриптивен анализ, корелационен и дисперсионен анализ, сравнителен анализ, институционален, както и описателен модел. **Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите**

Представеният дисертационен труд обхваща три части с увод и заключение. Общият обем е 217 страници, от които 13 страници приложения и 12 страници библиография. Включени са 13 таблици, 37 схеми и 6 фигури. Използваната литература се състои от 155 източника, от които 60 са на кирилица и 95 на латиница. Първа глава на дисертационния труд („Социалните трансфери като икономическа необходимост. Същност, функции и предизвикателства“) систематизира теоретико-методологичните основи на изследваната проблематика и по този повод тук се представят същностни характеристики на социалните трансфери (вкл. тяхната обвързаност с политиките по бедността и неравенствата) като фискален инструмент, върху който оказват влияние разнообразни фактори. Във втора глава („Социалните трансфери като икономическа възможност. Финансиране на системата за социални трансфери: ограничения, зависимости и ефективност“) се систематизират резултатите от проучването на докторанта по въпроси, които са свързани с измерването и анализа на социалните трансфери и с методически подходи за оценка ефективността на социалните трансфери. В последната трета глава („Социални трансфери в секторните социални политики в България- между фискален натиск и социална поносимост“) се представят резултатите от проведеното проучване на пенсионната политика, на политиките временно отсъствие от пазара на труда, на политиката в здравеопазването, на политика по социално подпомагане като се акцентира върху тяхното влияние върху фискалния натиск и социалната поносимост. В последната част на дисертацията се систематизират възможности за провеждане на ефективна политика на социално подпомагане както във връзка с концепцията на гарантиран минимален доход така и в условията на динамични промени в социалните помощи и дългосрочната грижа.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Оценявам приносите на дисертационното изследване като научно-приложни и приемам авторската самооценка в това отношение. Необходимо е да се подчертае, че изследването и търсенето на баланс между фискалния натиск и социалната поносимост се откроява както с оригиналност така и с потенциал за бъдещи проучвания в тази област. Самостоятелно акцентирам върху научната новост на комплексния анализ на динамичната макроикономическа, социално-политическата и демографската среда във връзка със съотношението между фискалния натиск и социалната поносимост. С характер на дообогатяване на научното знание се откроява оригиналната класификация на социалните трансфери

според приноса им (пряк и косвен) за нарастването на БВП. Значимостта на социалните трансфери като фактор за възпроизводство и развитие на човешкия капитал и за намаляване на неравенствата и бедността като параметър на качеството на живот в страна (подробно разгледани в първа глава на дисертационния труд) е в основата на редица изводи, които имат практико-приложен характер и в които се подчертава, че моралните и етичните ценности имат важна, но не единствена роля при аргументацията на този тип разходи в консолидираната финансова програма. Формулираните и аргументирани предложения за усъвършенстване на политиките в областта на заетостта, дългосрочната грижа и социалното осигуряване са ценен източник на информация за обогатяване на информационната база за вземане на решения на макрониво.

Препоръки и въпроси

Сложната и многоаспектна същност на връзките и взаимодействието между политиката за фискална консолидация и механизмите за планиране на бюджета като основа за социалните трансфери предизвиква множество въпроси, част от които представям на вниманието на докторантката:

1 .Автоматичните бюджетни стабилизатори трябва да се разглеждат както във връзка със състоянието на социалните трансфери така и във връзка с динамиката и структурата на приходите, особено на данъчните приходи. Анализът на състоянието и динамиката на фискалния натиск и социалната поносимост на социалните трансфери става изключително актуален през последните години. Данните показват, че в консолидираната фискална програма през периода 2010-2015 г. темпът на нарастване на разходите за социално осигуряване и социално подпомагане и темпът на нарастване на приходите (вкл. на приходите от данъци) съществено се различават. При тези тенденции и характеристики на макросре- дата в кои насоки може да се очаква да се усложняват сценариите за консолидация на публичните финанси като инструмент с многоаспектни функции?

2. Кои са потенциалните бариери в страната за реформиране на социалната политика и социалното осигуряване в областта на дългосрочната грижа в контекста на анализа, който е представен на стр.181-183?

Представените коментари и въпроси са ориентирани преди всичко към бъдещите изследвания и научни търсения на докторантката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Социалните трансфери- фискален натиск и социална поносимост" съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски". Дисертационният труд показва, че докторантката БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Политическа икономика" като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. На основата на гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от дисертационен труд и автореферат и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор' на БЛАГА ПЕТРОВА МАДЖУРОВА в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 „Икономика" докторска програма „Политическа икономика".

05.04. 2017 г.

Проф.д-р Маргарита Атанасова